
СПРАВЕДЛИВІСТЬ У ПРАВОТВОРЧОСТІ

*Добош Зоряна Андріївна,
аспірант*

Львівського державного університету внутрішніх справ

Проблематиці справедливості, в тому числі її зв'язці із правом, присвячено надзвичайно багато праць. Справедливість досліджується як *сутнісна характеристика права*, що є особливо важливим з огляду на появу у правовій науці категорії «неправо» для позначення протилежності позитивному праву. Справедливість аналізують як ідею права, критерій розмежування права і моралі, права і закону, основоположний принцип права, принцип правового регулювання тощо. У свою чергу право розглядають як спробу реалізувати справедливість. Тому можна повністю погодитися із наведеним в науковій літературі визначенням поняття справедливості як самосвідомості, самовиразу і самооцінки права, а відповідно – правової оцінки всього іншого, позаправового.

У цьому контексті розуміння справедливості як принципу правотворчості набуває особливої ваги, оскільки на правотворця покладається місія: по-перше, сформувати систему суспільних і державних цінностей, правових ідеалів, визначити

співвідношення правового і неправового (протиправного); по-друге, задовольнити потреби, інтереси людей, зважаючи на розвиток, динаміку суспільних відносин; по-третє, окреслити сферу дії права, розмежувавши правову і позаправову матерії.

Таким чином, якщо порівнювати вказаний принцип з іншими принципами правотворчого процесу, як-от, науковість, системність, демократизм та законність, то можемо дійти висновку, що усі перераховані принципи висувають вимоги до формування правових норм, так би мовити, формального характеру, адже вони мають на меті забезпечення певних правил, процедур, тоді як принцип справедливості передбачає вимоги змістовного характеру.

Окрім того, розглядуваний принцип є динамічним за своєю сутністю, оскільки поняття справедливості - оціночне, зумовлене умовами життя суспільства, його розвитком, надбаннями та досягненнями. А з огляду на інтеграційні процеси, зокрема в рамках Ради Європи, визнання державами юрисдикції міжнародних правозастосувальних органів, розуміння справедливості набуває нових масштабів і потребує подальшої імплементації у національну юридичну практику. Наприклад, при аналізі діяльності Європейського Суду з прав людини стикаємося із проблемою пошуку „справедливого балансу інтересів громадянина, держави і суспільства” при захисті того чи іншого права, проголошеного Конвенцією про захист прав та основних свобод людини 1950 року, та формуванням стандарту права на „справедливий судовий розгляд”. У зв’язку з цим змістовне бачення Європейським Судом категорії „справедливість” висуває певні вимоги до правотворчих органів держав - учасниць даної Конвенції, оскільки його втілення у законодавстві держави дозволить упередити порушення міжнародно-правових зобов’язань держави, а, отже, уникнути ситуації виступати порушницею прав людини на міжнародній арені.

Ще одним фактором, який актуалізує дослідження справедливості в рамках правотворчої діяльності, є поступове входження правових прецедентів в систему джерел права держав романо-германської правової сім’ї. Такі тенденції простежуються, наприклад, в Україні, зважаючи на прийняття у лютому 2006 року Закону „Про виконання рішень та застосування практики Європейського Суду з прав людини”, яким Конвенцію та практику даного Суду (тобто правові прецеденти міжнародного правозастосувального органу) офіційно визнано джерелами права.

Таким чином, усе зазначене дозволяє розглядати справедливість як засадничу умову правотворчого процесу, дотримання якої дозволить забезпечити: якість правової норми; втілення міжнародних правових стандартів; успішне здійснення усіх форм правотворчої діяльності.

Науковий керівник - Гришук О.В., доктор юридичних наук, доцент кафедри теорії та філософії права ЛНУ ім. Івана Франка